

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Det unge Tyskland (1890)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 625. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes06-shoot-idm139753868628256/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

lille Mand nedenunder og spørger sagte: Hvorfor? — Naar Klerkene paa Prækestolen stønner og tuder mod Sollyset, spørger han: Hvorfor? — Naar de rykker ud med Spyd og Hellebarder mod Spurvene; naar de skyder med Kanoner efter Lærkerne, saa spørger han sit Hvorfor? — Og naar de fordrer ham stillet for Retten, dømmer ham og henretter ham, saa spørger det endnu op af hans Grav: Hvorfor?

Saaledes omtrent gik det til i Tyskland, da den undersaatlige Tillid til Fyrstemagten som Fadervælde én Gang var brudt. Overalt, hvor der fra de Styrandes Side kom en Voldshandling eller en dum Handling eller en Udflugt og slog ned paa et Haab og dræbte det, der spirede af Haabets Grav et Hvorfor. Og ethvert Hvorfor affødte flere. Det blev ikke ved Østprøjserens fire Spørgsmaal; Spørgsmaalene formerede og forplantede sig som de usynlige Smaadyr, der i utrolig kort Tid undergraver en Organisme: Hvorfor vise Ærefrygt? hvorfor have Tillid? hvorfor taale? allerførst hvorfor tie? Det første Trin, inden man søger at afryste et Tryk, er det ikke at ville tie til det. Smerten og Vreden, Attraaen og Længslen gav sig Luft i Ord, i Sang.

Den politiske Lyrisk, der i tidligere Tid af og til var dukket op hos Platen og Uhland, Lenau og Heine, samler sig, krystalliserer sig nu som en egen Digtart, en hel og sluttet Kunstform. Snart bruser hele Kor af forskelligartede politiske Sange hen over Tyskland. Der er Grøde i Luften, og flokkevis dukker Talenterne op: Hoffmann og Herwegh, Dingelstedt og Prutz, Freiligrath og Max Waldau, Karl Beck og Moritz Hartmann, en Flor saa rig og duftende, som den paa dette Omraade aldrig før var set. Det nyttede lidet, at gamle Romantikere udtalte deres Ringeagt for prosaisk (o: politisk) Poesi, eller at skolestive Æstetikere forklarede, disse Talenter var, selv naar de sang, kun Talere; allerede Tallet paa disse Digtere, deres naturnødvendige Fremtræden som Gruppe, viste at de opstod af den fuldstændigt tilstrækkelige Grund, den, at de maatte opstaa, at Tidsaanden i dem brød sig et Organ, og med den allerbedste, den eneste Ret, den, at de hævdede sig, erobrede Literaturen for sig og vandt sig Folkets Øre.

De havde i Trediverne havt en enkelt Forgænger, den ovennævnte østerrigske Digter *Alexander Auersperg*. Hans Lyrisk var pragtfuld, overdaadigt billedrig, stundom lidt smagløs; men der var Malm i hans Vers og hans Patos var ægte. Man kunde kalde denne Patos josefinsk. Thi Josef II er Auerspergs Helt,

og det er fra Oplysningssiden, at han opfatter den politiske Frihed, for hvilken han sværmer. Hans Had er især rettet mod Præstevælden, dog saaledes at han gør Forskel paa *Pfaffen* og *Priester*; de skændige Klerke angriber han, de ædle Præster priser og forherliger han. Naar han begynder:

Stød i Horn, du Krigsherold! og kald til Vaaben alle Stærke!
Kamp og Krig imod den Horde dumme, hykleriske Klerke!

saa følger Vers, som velsigner de virkelig fromme Præsters Skare. Dog spores det vel, at efter hans Synsmaade findes i hans egen Tid flere af de første end af de sidste. Han betragter det som et af Tidsalderens Særmærker, at paa de føre, dyriske Præstemænd er nu fulgt de kloge, tynde, magtgriske Bisper:

De Tykke og de Tynde.

For et halvt Aarhundred siden vore Fædre alle stærke
Mænd til Vaaben kaldte mod de kuglerunde, fede Klerke.
Ogsaa vi staar nu i Vaaben. Nu maas dog vort Lesen være:
Krig imod de tynde, smalle, benradmagre Præsters Hære!

Mod Metternich, mod det hemmelige Politi, mod Censuren rettede den ispre Digter sine ildfulde Strofer. Der var en frisk Fejdestemning beri, men intet Had og ingen vild Harm. Anelsen om en stor Fremtid og Begejstringen for store Fremtidsskikkelser udgjorde den væsenlige Alvor, der laa til Grund. Men den egenlig formende Evne hos Auersperg var svag; han fortabte sig altfor hyppigt i Allegoriseren.

Saa vel aandelig som kunstnerisk i høj Grad ham overlegent er det Ypperste af den politiske Lyrik, som nu i Fyrrerne skyder frem.

Georg Herwegh, som var kommen sig efter sin Rundrejse, udgav efter et Aars Forløb den anden Samling af *Gedichte eines Lebendigen*, der forenede den tidligere Egenskaber med nogle nye og værdifulde. Der er en frejdigere, vildere Stemning deri, og baade Viljen og Uviljen har en bestemtere Genstand. Her er færre Illusioner og skarpere Bevidsthed om Maal og Midler. Ingen Digte mere til nogen Konge om at stille sig i Spidsen for sit Folk — ingen Hymne mere til nogen Gud om at skænke Folkene Frihed og Lykke. Friedrich Wilhelm IV havde i Mellemtiden dræbt Herweghs Tro paa Kongerne og Ludwig Feuerbach